

EDUSKUNNAN
SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNTA

Helsingissä
20 päivänä marraskuuta 1991
Lausunto n:o 4

Liikennevaliokunnalle

Liikennevaliokunta on eduskunnan päätöksen mukaisesti pyytänyt sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnon hallituksen esityksestä n:o 119 laeiksi ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta sekä sairausvakuutuslain, kuntoutusrahalain, merimieseläkelain 1 §:n ja työttömyyskassalain muuttamisesta sekä ulkomaanliikenteen lastialusten kilpailuedellytysten edistämistä annetun lain kumoamisesta.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina apulaisosastopäällikkö Raimo Kurki liikenneministeriöstä, vanhempi hallitussihteeri Anja Kairisalo sosiaali- ja terveysministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Juha Peltola ja hallitusneuvos Esa Lonka työministeriöstä, apulaisosastopäällikkö Kauko Halminen kansaneläkelaitoksesta, varatoimitusjohtaja Seppo Pietiläinen eläketurvakeskuksesta, toimitusjohtaja Helena Jaatinen Merimieseläkekassasta, toimitusjohtaja Per Forsskåhl Suomen Varustamoyhdistyksestä, asiamies Mikaela Björkholm Ålands Redarföreningistä, puheenjohtaja Reijo Anttila Suomen Merimies-Unionista, järjestösihteeri Sven-Erik Nylund Suomen Laivanpäällystöllitosta, toiminnanjohtaja Anton Sjöholm Suomen Konepäällystöllitosta, puheenjohtaja Heikki Santala Suomen Tietoliikennetekniset ry:stä, varapuheenjohtaja Arvo Pietikäinen Suomen Erityisteknistien Liitto SETELI ry:stä sekä puheenjohtaja Hans Lang ja hallituksen jäsen Kaj Engblom Ulkomaanliikenteen Pientonnistoyhdistyksestä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan toimialan osalta, että sairausvakuutuslakia ja kuntoutusrahalakia ei sovellettaisi uuteen kauppa-alusluetteloon merkityillä aluksilla työskenteleviin henkilöihin, jos tällainen henkilö ei asu tai ole asunut Suomessa viimeisen vuoden kuluessa palvelussuhteen alkamisesta. Merimieseläkelakia ei sovellettaisi tällaisella aluksella työskentelevään henkilöön, joka ei ole Suomen kansalainen tai vakituisesti asu Suomessa. Soveltamisalan rajoitukset eivät kui-

tenkaan koskisi sellaisia henkilöitä, joihin Suomi on velvollinen noudattamaan mainittuja lakeja Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten perusteella.

Työttömyyskassalakia ehdotetaan muutettavaksi siten, ettei työnantaja olisi velvollinen maksamaan ulkomaan liikenteen kauppa-alusluetteloon merkityillä aluksella työskentelevän työntekijän työttömyysvakuutusmaksua, jos työntekijä ei asu Suomessa.

Esitys liittyy valtion vuoden 1992 tulo- ja menoarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Lainsäädäntö on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1992 alusta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on käsitellyt asian oman toimialansa kannalta.

Lainsäädännön tarkoitus, merenkulun käyttökustannuksia alentava järjestely, jolla Suomen merenkulun kansainvälistä kilpailukykyä parannetaan, huomioon ottaen hallituksen esitykseen sisältyvät sosiaalivakuutusjärjestelmää koskevat ehdotukset, ovat tarpeellisia ja tarkoituksenmukaisia. Hankaluuksia saattaa kuitenkin käytännössä aiheuttaa sairausvakuutuslakiin, kuntoutusrahalakiin ja merimieseläkelakiin sisältyvä säännös, jonka mukaan Suomea sitovat kansainväliset sopimukset on otettava huomioon arviotaessa mainittujen lakien soveltamisalaa. Kysymys edellyttää tiedottamista ja kouluttamista, jotta uuteen rekisteriin merkittävillä aluksilla palveleville ei aiheudu perusteettomia menetyksiä sosiaaliturvassa.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan eläkejärjestelyksi sitä, että merimieseläkelakia ei sovelleta ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain mukaiseen kauppa-alusluetteloon merkityssä suomalaisessa aluksessa työskentelevään työntekijään kuin eräissä poikkeustapauksissa. Kun merimieseläkelaki on työeläkelainsäädännön erityislaki, aiheutuu ehdotetusta järjestelystä, että työntekijään on sovellettava työntekijäin eläkelakia. Työntekijäin eläkelain 1 §:n 1

momentin 3 kohta edellyttää kyseistä lakia sovellettavaksi, jollei henkilöllä ole oikeutta eläkkeeseen muun lain tai asetuksen nojalla. Suomalaisella aluksella palveleviin työntekijöihin tulisi näin ollen kuitenkin työntekijäin eläkelaki sovellettavaksi. Tästä syystä on kauppa-alusluetteloa koskevan lainsäädännön tavoite huomioon ottaen muutettava työntekijäin eläkelain 1 §:ää.

Edellä esitettyyn ja hallituksen esityksen pe-

rusteluihin viitaten sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta kunnioittavasti esittää lausuntonaan liikennevaltiokunnalle,

että lakiehdotukset hyväksyttäisiin muuttamattomina ja

että hyväksyttäisiin uusi näin kuuluva laki:

7.

Laki

työntekijäin eläkelain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/61) 1 §:n 1 momentin 3 kohta,

sellaisena kuin se on 28 päivänä heinäkuuta 1978 annetussa laissa (593/78), seuraavasti:

1 §

Työnantaja on velvollinen järjestämään ja kustantamaan tämän lain mukaiset vähimmäisehdot täyttävän eläketurvan jokaiselle työntekijälleen, jonka työsuhde on sen vuoden jälkeen, jona hän on täyttänyt 13 vuotta, jatkunut yhdenjaksoisesti vähintään kuukauden. Laki ei kuitenkaan koske työsuhdetta:

3) jonka perusteella työntekijällä muun lain tai asetuksen nojalla on oikeus eläkkeeseen tai jossa työntekijään sovelletaan merimieseläkelain (72/56) 1 §:n 3 momentin 3 kohdan säännöstä; tai

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Skinnari, varapuheenjohtaja Taina, jäsenet Ala-Harja, U. Anttila, Hiltunen, Kauppinen, Kempainen,

Kuittinen, Muttilainen, Nordman, O. Ojala, Perho-Santala, Puhakka, Puisto ja Stenius-Kaukonen sekä varajäsen Morri.

Eriävä mielipide

Hallituksen esityksellä vaarannetaan suomalainen merenkulku, ammattitaito ja jopa ympäristö. Taloudellisesti menettely merkitsee näin ollen tosiasiallisesti tappiota Suomen kansantaloudelle.

Suomen merenkululliset erityisolosuhteet asettavat poikkeuksellisia vaatimuksia niin aluksille kuin merenkulkijoiden ammattitaidollekin. Tästä syystä Suomen kannalta parasta ja turvallisinta on pyrkiä Suomen lipun alla toimiviin aluksiin, joiden miehistönä ovat suomalaiset

merenkulkijat. Tämä turvaa Suomen ympäristön säilymistä. Kansainväliset kokemukset osoittavat, että olosuhteisiin nähden puutteellinen koulutus, kielitaidon epätarkkuus ja muut vastaavat seikat lisäävät merkittävästi onnettomuuksien vaaraa. Suomen rannikko on myös kansainvälisesti vertaillen poikkeuksellisen saarinen ja karikkoinen.

Kun hallituksen esityksessä lähdetään kustannusten halventamisesta pyrkimyksenä tai lopputuloksena lähinnä kehitysmaista tai muutoin

palkkatasoltaan poikkeuksellisen alhaisista maista olevan miehistön käyttäminen, johtaa tämä käytännössä siihen, että koko miehistö ehkä laivan päällystä lukuun ottamatta on muita kuin suomalaisia. Tämä tulee vähentämään suomalaisten merenkulkijoiden määrää tavalla, joka johtaa siihen, että Suomessa ei ole enää tarpeellista ja tarkoituksenmukaista kouluttaa merenkulkijoita. Tämä merkitsee samalla myös sitä, että Suomesta häviää merkittävä merenkulun taitotietoa.

Hallituksen esitykseen sisältyvä alusrekisterijärjestelmä johtaa paitsi halpoihin työntekijöihin myös muutoin mukavuuslippulaivatyyppiseen ratkaisuun, koska työnantajalle palautetaan verot ja työnantajan sosiaaliturvamaksut.

Edellä sanotuista syistä pidämme merenkulun kannalta tärkeänä, että Suomen lipun alla kulkevilla laivoilla noudatetaan Suomen lainsäädäntöä ja suomalaista työ- ja palkkaehtoja sekä

sosiaali- ja työsuhdeturvaa. Aluksen merkitsemistä kauppa-alusluetteloon ei saa pitää taloudellisena ja tuotannollisena synnä, jonka perusteella toistaiseksi voimassa oleva työsopimus voidaan irtisanoa. Varustamo voisi saada ennakonpidätykset, lähdeveron ja työnantajan sosiaaliturvamaksuja vastaavan valtion tuen ilman miehitys- ja työvoimakustannusten alentamiseen liittyviä ehtoja.

Edellä olevan perusteella valiokunnan tulisi lausuntoaan esittää,

että valiokunnan lausuntoon sisältyvät 2.—5. ja 7. lakiehdotus hylättäisiin, että valiokunnan lausuntoon sisältyvä kuudes lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana ja että valiokunnan lausuntoon sisältyvä ensimmäinen lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

1.

Laki

ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

(1—3 mom. kuten valiokunnan lausunnossa)

Kauppa-alusluetteloon voidaan merkitä myös sellainen kolmansien maiden välillä liikennöivä muu kuin 3 momentissa tarkoitettu suomalainen matkustaja-alus, joka täyttää 1 momentin 1—3 kohdan edellytykset ja joka ei liikennöi (*poist.*) pohjoismaisesta satamasta.

2 ja 3 §

(Kuten valiokunnan lausunnossa)

4 §

(*Poist.*) Varustamotoimintaa harjoittavalle suomalaisen aluksen omistavalle yhteisölle maksetaan kauppa-alusluetteloon merkittyä alusta kohden valtion varoista tukena:

(1 ja 2 kohta kuten valiokunnan lausunnossa)
(2—4 mom. kuten valiokunnan lausunnossa).

5 §

Liikenneministeriö antaa tuen hakemista, myöntämistä, (*poist.*) maksamista (*poist.*) ja valvontaa koskevat samoin kuin muut tarvittavat määräykset ja ohjeet.

6 §

(1 mom. kuten valiokunnan lausunnossa)

Kauppa-alusluetteloon merkityn aluksen työsuhhteessa noudatettavalla suomalaisella työehtosopimuksella voidaan sopia toisin siitä, mitä merimieslaissa (423/78), erityyppikalaisissa (296/76), merimiesten vuosilomalaisissa (433/84) ja yhteistoiminnasta yrityksissä annetussa laissa (725/78) säädetään (*poist.*).

(3 mom. *poist.*)

7 §

(1 mom. *poist.*)

Kauppa-alusluetteloon merkityn aluksen työsuhhteissa noudatettavaan työehtosopimukseen sidotun työnantajan on noudatettava työehtosopimuksen määräyksiä myös sellaisen työntekijän työsuhhteessa, joka ei ole sidottu työehtosopimukseen. (*Poist.*).

(3 mom. *poist.*)

8 §

(*Poist.*)

8 (9) §

(1 mom. *poist.*)
 (1 mom. kuten valiokunnan lausunnon 2 mom.)

9 (10) §

(1 mom. kuten valiokunnan lausunnossa)
 Ulkomaalaisten merenkulkijoiden (*poist.*)
 sosiaalisiin oloihin liittyvät kysymykset käsitel-
 lään työministeriön yhteydessä toimivassa me-
 renkulkuasiain neuvottelukunnassa (*poist.*).

10—14 §

(Kuten valiokunnan lausunnon 11—15 §)

15 (16) §

(1 mom. kuten valiokunnan lausunnossa)
 (2 mom. *poist.*)

16 (17) §

(Kuten valiokunnan lausunnossa)

Helsingissä 20 päivänä marraskuuta 1991

Jouko Skinnari
Marjatta Stenius-Kaukonen

Virpa Puisto
Outi Ojala

Kyllikki Muttilainen
Ulla Anttila